

**Радутний
Олександр Едуардович**

доктор філософії (Ph.D.) в галузі права, к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (м. Харків)

ідентифікатор ORCID orcid.org/0000-0002-6521-3977
Researcher ID: E-6683-2015

ЗДОБУТКИ ТА НЕБЕЗПЕКА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОТИДІ ЗЛОЧИНАМ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З НЕЗАКОННОЮ МІГРАЦІЄЮ І ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ

Науково-технічний прогрес завжди викликає і захоплення, і сумніви. З появою онлайн-сервісів Uber та Lyft власники ліцензій для жовтих кебів-таксі у Нью-Йорку почали втрачати засоби для існування та, навіть, вчинювати демонстративні самогубства у зв'язку з цим [1]. Приблизно так само негативно колись реагували прибічники гужового транспорту на появу автомобіля та паровозу, а сучасні юристи будуть приголомшені змінам на ринку правничої професії через розповсюдження штучного інтелекту: юридична фірма Baker &

Hostetler звільнила майже п'ятдесят юристів, що опікувалися справами про банкрутство, та прийняла на роботу штучний інтелект ROSS розробки компанії IBM [2], вчені з Університетського коледжу Лондона і Університету Шеффілда створили «комп'ютерного суддю», який передбачає рішення ЄСПЛ з точністю до 79% фактичного результату [3], у змаганнях між юристами лондонських фірм зі штучним інтелектом Case Cruncher Alpha у розв'язанні справ про виплату страхових відшкодувань переміг останній (точність прогнозу Case Cruncher Alpha склала 86,6%, практикуючих юристів – 66,3%) [4], робот-юрист на ім'я DoNotPay допомагає користувачам з Сіетла оскаржувати штрафи за паркування [5], подібні йому алгоритми OpenDataBot, SmartDoc, PatentBot, GobseckBot, OblavaBot поступово перебирають на себе виконання інших завдань.

В сфері протидії злочинам, які пов'язані з незаконною міграцією і торгівлею людьми, теж покладають надії на досягнення науково-технічного прогресу, як то обробка будь-якого документу за допомогою технології оптичного розпізнавання символів OCR (Optical Character Recognition) на базі нейронних мереж (аналіз тексту, ідентифікація паспорту або інших документів, автоматичне прочитання банківських карт, автозаповнення даних, перевірка даних про особу тощо), миттєве біометричне розпізнавання обличчя та відбитків папілярних узорів, що має наслідком впізнання певних осіб незалежного від того, яких вони зазнали природних або штучних змін. В якості експерименту на кордонах Угорщини, Латвії та Греції проходить випробування система штучного інтелекту *iBorderCtrl*, що збирає дані, які виходять з межі звичайної біометрії та звертає увагу на поведінкові ознаки обману [6]. Сортування величезного обсягу інформації, в тому числі масивів Big Data, дозволяє виявити відносно поширені шаблони злочинної поведінки та моделювати на їх підставі нові її різновиди. Акустична система датчиків та камер ShotSpotter дозволяє за звуками пострілу з вогнепальної зброї встановити точне місце її застосування у всіх випадках відсутності або невпевненості повідомлень з боку очевидців [7]. Міські системи безпеки ізраїльської фірми Cortica [8] дозволяють на підставі даних з камер спостереження та безпілотників керувати дорожнім трафіком, міською безпекою, здійснювати

охорону та відшукувати певні об'єкти. Інженери з Масачусетського технологічного інституту навчили штучний інтелект розпізнавати об'єкти за їх описом [9]. Розроблено алгоритм, який дозволяє на підставі аналізу рухів очей з'ясувати наскільки людина є товариською, совісною та допитливою [10].

Але всі досягнення науково-технічного прогресу можуть бути використані з метою спричинення певної шкоди охоронюваним суспільним відносинам: 1) полегшення вчинення традиційних злочинів; 2) вчинення раніше невідомих суспільно небезпечних посягань; 3) протиправний вплив на осіб, які використовують штучний інтелект, або імплантати на його базі для покращення своїх когнітивних та(або) фізичних здібностей; 4) поступове згортання демократії під гаслами контролю над злочинністю та боротьби з нею.

Потужні злочинні угруповування та окремі правопорушники інвестують значні зусилля і кошти у розробку дронів, сучасних приладів для оптичного розпізнавання символів, обличь та об'єктів, збирання біометричних та інших даних, сортування величезного обсягу інформації. Google постійно підслуховує розмови, зберігає їх на своїх серверах та надає іншу інформацію (геолокація переміщень смартфона, запити в мережі Інтернет, завантажені сторінки та сайти тощо) в обробку штучному інтелекту [11]. Компанія запевняє, що використовує всі отримані дані тільки на користь споживачів. Але зазначена інформація може потрапити до зловмисників, може бути використана будь-яким чином, в тому числі владними структурами.

Тому не менш небезпечною є можливість поступового згортання демократії там, де вона є, а також підсилення тоталітарних тенденцій під гаслами боротьби з тероризмом, національною та міжнародною злочинністю, в тому числі зі злочинами, які пов'язані з незаконною міграцією і торгівлею людьми.

Так, в Казахстані зобов'язали всіх користувачів смартфонів, планшетів, розумних годинників, ноутбуків та інших електронних приладів зареєструвати IMEI-коди цих пристроїв та пов'язати їх з індивідуальним ідентифікаційним кодом фізичної особи або бізнес-ідентифікаційним номером суб'єкта

господарювання. Порушникам наказу загрожує як мінімум відключення, повідомляє Deutsche Welle [12]. Електронний пристрій Kindle від Amazon для читання цифрових книг здатний збирати дані про своїх користувачів. Біометричні пристрої під керуванням штучного інтелекту, біонічні органи і нанороботи для відстеження стану здоров'я та його захисту можуть бути використані у протилежному напрямку – для контролю, маніпулювання та нанесення шкоди.

В Китаї вводять індивідуальний рейтинг довіри для кожної фізичної та юридичної особи (звичайно, крім державних), який стане обов'язковим з 2020 року [13]. Він буде розраховуватися на підставі численних факторів та ознак: 1) кредитна історія, відсутність заборгованості, в тому числі за комунальними витратами; 2) старанність; 3) персональні дані; 4) поведінка, в тому числі на підставі даних відеоспостереження, та вподобання; 5) коло оточення, відносини з іншими суб'єктами взаємодії тощо. Особи з високим рейтингом отримують соціальні та інші переваги (отримання кредиту, оренда авто без застави, укладання шлюбу тощо). Уряд пропонує надати підкоренню вигляд гри з нарахуванням певних винагород. Прогнозується поява консультантів з питань репутації. Втім, дружба з особою з низьким рейтингом може негативно вплинути на обох. Особи з низьким рейтингом будуть позбавлені можливості обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, отримувати певну освіту, швидкість Інтернету для них може бути обмежена тощо.

Слід погодитися з позицією колективу колег-науковців про те, що сучасне покоління користувачів застосовує нові інформаційні технології для створення альтернативного світу, який живе за своїми законами і ховає індивідуальний простір за криптографічною завісою [14, с. 6]. Але саме ці технології збільшують вразливість звичайної людини, утворюють технічні можливості влади із тотального стеження за людьми, розхитують гарантії свободи волевиявлення, вільного критичного доступу до інформації.

Ендрю Фергюсон (Andrew Guthrie Ferguson) у дослідженні «The Rise of Big Data Policing: Surveillance, Race, and the Future of Law Enforcement» («Підйом

адміністрування великим даними з боку поліції») [15] зазначає, що алгоритми, які використовуються поліцією США для автоматичного обчислення ризиків при прийнятті рішень щодо арешту та судьями для визначення умов звільнення під заставу, містять фактори соціально-економічної дискримінації, недооцінюють здатність людини контролювати власне життя всупереч принципу поваги до особистої автономії. Вони є упередженими за расою, віком, статтю та рівнем доходів. Крім того, зазначені алгоритми є непрозорими. Тому замість очікуваного позитивного ефекту вони здебільше наносять шкоду. Так само О.О. Золотар [16] застерігає від потрапляння до електронного або кібернетичного рабства, цифрової диктатури.

Завдання права полягає не в забороні того, що неможливо заборонити (штучний інтелект, нейронні мережі, вдосконалення біологічних та когнітивних можливостей людини, блокчейн, криптовалюти та науково-технічний прогрес у цілому), а у виваженому регулюванні, контролі та формулюванні вірного напрямку розвитку.

Список використаних джерел:

1. Taxi drivers blame ride-sharing services for cabbie suicides / News12 Brooklyn, Mar 29, 2018 // [Electronic resource] – Mode of access : <http://brooklyn.news12.com/story/37831933/taxi-drivers-blame-ride-sharing-services-for-cabbie-suicides> – Title from the screen. *Ком П.* Конкуренция с толкает таксистов на самоубийство / USA.One, Новости США на русском языке, 29.03.2018 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://usa.one/2018/03/konkurenciya-s-uber-i-lyft-tolkaet-taksistov-na-samoubijstvo/> – Заголовок з екрану.

2. *Фурман І.М.* IBM внедрила юриста с искусственным интеллектом «Росс», который в полную силу уже работает в одной из известных юркомпаний в США // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://protokol.com.ua/ua/yurist_s_iskusstvennim_intellektom_ross_bil_nanyat_na_s_voynu_pervuyu_yurfirmu/ – Заголовок з екрану.

3. *Sarah Knapton.* Artificially intelligent ‘judge’ developed which can predict court verdicts with 79 per cent accuracy // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.telegraph.co.uk/science/2016/10/23/artificially-intelligent-judge-developed-which-can-predict-court/> – Title from the screen.

4. *Rory Cellan-Jones*. The robot lawyers are here – and they're winning // [Electronic resource] – Mode of access : <http://www.bbc.com/news/technology-41829534> – Title from the screen.

5. DoNotPay // [Electronic resource] – Mode of access : <https://donotpay-search-master.herokuapp.com/> – Title from the screen.

6. *Heaven Douglas*. An AI lie detector will interrogate travellers at some EU borders / NewScientist, Oct 31, 2018 // [Electronic resource] – Mode of access : <https://www.newscientist.com/article/mg24032023-400-an-ai-lie-detector-will-interrogate-travellers-at-some-eu-borders/> – Title from the screen.

7. ShotSpotter – Making cities & campuses safer. The Leader in Gunshot Detection, Location and Forensic Analysis // [Electronic resource] – Mode of access : <https://www.shotspotter.com/> – Title from the screen.

8. Cortica – Powering the Future with Autonomous AI // [Electronic resource] – Mode of access : <https://www.cortica.com/> – Title from the screen.

9. *Matheson Rob*. Machine-learning system tackles speech and object recognition, all at once. Model learns to pick out objects within an image, using spoken descriptions / Massachusetts Institute of Technology, MIT News Office, September 18, 2018 // [Electronic resource] – Mode of access : <http://news.mit.edu/machine-learning-image-object-recognition-0918/> – Title from the screen.

10. *Hoppe S., Loetscher T., Morey S.A., Bulling A*. Eye Movements During Everyday Behavior Predict Personality Traits / Frontiers in Human Neuroscience, April 13, 2018 // [Electronic resource] – Mode of access : <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fnhum.2018.00105/full/> – Title from the screen.

11. Google постоянно подслушивает вас через микрофон. Вот как найти эти записи / Вести-UA.NET, 13.01.2019 // [Электронный ресурс] – Режим доступа : <https://vesti-ua.net/novosti/tehnologii/93218-google-postoyanno-podslushivaet-vas-cherez-mikrofon-vot-kak-nayti-eti-zapisi.html/> – Заголовок з екрану.

12. *Вайсман А*. Для чего в Казахстане регистрируют все смартфоны и планшеты / Deutsche Welle, 04.12.2018 // [Электронный ресурс] – Режим доступа : <https://www.dw.com/ru/для-чего-в-казахстане-регистрируют-все-смартфоны-и-планшеты/a-46553251/> – Заголовок з екрану.

13. *Rachel Botsman*. Big data meets Big Brother as China moves to rate its citizens // [Electronic resource] – Mode of access: <http://www.wired.co.uk/article/chinese-government-social-credit-score-privacy-invasion> – Title from the screen.

14. IT-право: поняття та сутність: монографія / За ред. О.І. Харитонової, Є.О. Харитонова. – Одеса : Фенікс, 2017. – 316 с.

15. Ferguson, Andrew Guthrie. (2017). The Rise of Big Data Policing: Surveillance, Race, and the Future of Law Enforcement. New York University Press, October 3, 2017. – 272 p. // [Electronic resource] – Mode of access : https://books.google.com.ua/books/about/The_Rise_of_Big_Data_Policing.html?id=-IPOAQAACAAM&redir_esc=y / – Title from the screen.

16. Золотар, О.О. (2017). Електронна демократія і цифрова диктатура // Інформація і право: науковий журнал / редкол.: В.Г. Пилипчук та ін. – К.:

Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України, 2017. – № 4 (23). – 164 с. – с. 16 – 25

Радутний О.Е. Здобутки та небезпека інформаційних технологій у протидії злочинам, що пов'язані з незаконною міграцією та торгівлею людьми / Протидія незаконній міграції та торгівлі людьми: матеріали III Міжнародного науково-практичного симпозиуму (м. Івано-Франківськ, 12 – 13 квітня 2019 року). – Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2019. – 234 с. – с. 143 – 148

УНІВЕРСИТЕТ
Короля Данила

**III Міжнародний
науково-практичний симпозиум
«Протидія незаконній міграції та торгівлі людьми»
12-13 квітня 2019 року, м. Івано-Франківськ**